

Warszawa, dnia 8 czerwca 2015 r.

Opinia do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (druk nr 915)

I. Cel i przedmiot ustawy

Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy praktyka funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego oraz zasób doświadczeń, zarówno o charakterze organizacyjnym, jak i w zakresie postępowania oraz wydawania orzeczeń, prowadzą do wniosku, że istnieje potrzeba zweryfikowania wielu rozwiązań ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym oraz wypracowania nowych, regulujących spójnie, odpowiednio do obecnych i przyszłych wymagań, zagadnienia organizacji Trybunału i zasady postępowania w sprawach będących przedmiotem jego kognicji. Potrzeba opracowania i uchwalenia nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wynika, zdaniem projektodawcy, z następujących przesłanek:

- dostatecznie klarownego i trwałego umocowania pozycji Trybunału Konstytucyjnego (dalej „TK” albo „Trybunał”) jako organu władzy sądowniczej – sądu konstytucyjnego strzegącego porządku ustrojowego Rzeczypospolitej,
- potrzeby ustawowej, adekwatnej do istoty procesu kontroli konstytucyjności prawa, regulacji procedury rozpoznawania spraw, w znacznej mierze utrwalonej jako właściwa tylko dla Trybunału, przy jedynie posiłkowym stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego,
- potrzeby tworzenia warunków organizacyjnych służących sprawności orzekania,
- potrzeby sprecyzowania kryteriów kandydowania na stanowisko sędziego TK,
- bardziej szczegółowego uregulowania statusu sędziego TK (w tym także w stanie spoczynku) – jego praw i obowiązków, w świetle dotychczasowej praktyki oraz analizy zakresu merytorycznej odpowiedniości stosowania w tej mierze przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym,

- potrzeby racjonalizacji trybów rozpoznawania spraw przed TK, tj. na rozprawie lub posiedzeniu niejawnym, ze względu na zróżnicowanie złożoności prawnokonstytucyjnej spraw oraz zakresu i sposobu argumentacji uczestników postępowania.

Charakter i zakres proponowanych nowych lub istotnie zmodyfikowanych rozwiązań, a także ich wielość przesądzą o potrzebie uchwalenia nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (dalej „ustawa o TK”, „opiniowana ustawa” albo „ustawa”). Poniżej zostaną wskazane najważniejsze nowe lub istotnie zmodyfikowane rozwiązania według kolejności przepisów opiniowanej ustawy.

Art. 5 ustawy o TK reguluje upoważnienie do kierowania do Sejmu oraz innych właściwych organów **sygnalizacji** dostrzeganych w procesie kontroli konstytucyjności prawa uchybień i luk w prawie. Mając na uwadze dotychczasową praktykę relacji TK z organami prawodawczymi, a zarazem nieobligatoryjny charakter sygnalizacji w ust. 2 umożliwiono Prezesowi TK zwrócenie się do adresata sygnalizacji o powiadomienie o stanowisku zajęтым w sprawie. W art. 6 ust. 3, ze względu na przedmiot i znaczenie corocznych **informacji** TK, przewiduje się ich przekazywane nie tylko organom władzy ustawodawczej, ale również innym centralnym organom państwa, w tym władzy sądowniczej oraz ochrony prawa.

Ustawa wprowadza **kadencyjność** stanowiska Prezesa i Wiceprezesa TK. Zgodnie z art. 12 ust. 1 Prezesa Trybunału powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na czteroletnią kadencję spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału. Przepis ten stosuje się odpowiednio do Wiceprezesa Trybunału.

W art. 18 opiniowanej ustawy ustanowiono kryteria formalne związane z możliwością kandydowania na stanowisko sędziego TK, spośród których uwagę zwraca ustanowienie **kryterium wieku** kandydata (40–67 lat) oraz złagodzenie w stosunku do obecnych rozwiązań kryterium wiedzy i doświadczenia prawniczego (w postaci wymogu zajmowania przez co najmniej 10 lat stanowisk w instytucjach publicznych związanych z tworzeniem lub stosowaniem prawa).

Ustawa wyznacza termin na złożenie wniosku w sprawie zgłoszenia kandydata na sędziego Trybunału (art. 19 ust. 2). Wniosek taki Prezydium Sejmu albo grupa co najmniej 50 posłów składa Marszałkowi Sejmu nie później niż 3 miesiące przed dniem upływu kadencji sędziego Trybunału. Dotychczas obowiązuje termin 30-dniowy wynikający z Regulaminu Sejmu.

Ponieważ urząd sędziego konstytucyjnego ma wyraźne cechy odrębności, powinien być, zdaniem projektodawcy, uregulowany odrębnie i tylko w niewielkim zakresie (spraw typowych dla realizacji praw pracowniczych w ramach stosunku służbowego) nawiązywać do odpowiedniego stosowania przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym. W ustawie uregulowano zatem lub sprecyzowano:

- warunki wykonywania przez sędziego TK dodatkowego zatrudnienia lub zajęć, przy założeniu, że dodatkowe zatrudnienie może mieć miejsce tylko na stanowisku naukowo-dydaktycznym, dydaktycznym lub naukowym, u jednego pracodawcy, w wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy przy czym owo zatrudnienie nie może utrudniać pełnienia obowiązków sędziowskich (art. 23),
- gwarancje immunitetu sędziów TK oraz tryb postępowania w sprawie jego uchylenia, w tym zadań organów TK w tej mierze (art. 24–27),
- kryteria i zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK oraz tryb postępowania w tych sprawach (art. 28–31),
- zasady składania przez sędziów TK oświadczeń o stanie majątkowym, stanowiące połączenie wymogów określonych w przepisach o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, z wymogami ustanowionymi w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, wobec wszystkich sędziów, w odniesieniu do kontroli i weryfikacji oświadczeń o stanie majątkowym przez naczelników właściwych urzędów skarbowych (art. 35),
- przypadki wygaśnięcia mandatu sędziego TK przed upływem kadencji oraz zadania organów TK w postępowaniu w tych sprawach (art. 36),
- zasadę, że sędzia TK po zakończeniu kadencji przechodzi w stan spoczynku z gwarancjami odpowiedniego uposażenia i zachowaniem immunitetu, ale także obowiązkiem przestrzegania reguł związanych z prawami i obowiązkami stanu sędziowskiego, łącznie z odpowiedzialnością dyscyplinarną (art. 37–42).

Opiniowana ustawa przewiduje, iż zakaz dodatkowego zatrudnienia nie dotyczy mianowania, powołania lub wyboru sędziego TK w stanie spoczynku na stanowisko w organach państwowych, w stosunku do którego przepisy ustanawiają zakaz przynależności do partii politycznej, lub w międzynarodowych organach sądowych, w szczególności w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka (ETPC).

Art. 44 ustawy określa **liczebność składów orzekających**. W odniesieniu do spraw, w których Trybunał orzeka w pełnym składzie (tj. 15 sędziów, przy czym nie mniej niż 9), pod przewodnictwem Prezesa lub Wiceprezesa, usunięto sprawy zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem i umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją (będą zatem rozpatrywane w składzie pięciu sędziów) oraz sprecyzowano na czym polegać może „doniosłość” sprawy, determinująca jej rozpatrzenie w pełnym składzie. W składach trzysobowych (art. 44 ust. 1 pkt 3 lit. c) Trybunał będzie dokonywał wstępnego rozpoznania w sprawach skarg konstytucyjnych oraz wniosków podmiotów o legitymacji specjalnej, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3–5 Konstytucji. Według dotychczasowego trybu postępowania wstępne rozpoznanie, polegające na badaniu spełniania przez skargę konstytucyjną lub wniosek podmiotu o legitymacji specjalnej wymagań określonych w ustawie, wywodzonych z kryteriów skargi lub wniosku, określonych odpowiednio w art. 79 i art. 191 ust. 2 Konstytucji, należało do Trybunału w składzie jednego sędziego, zaś w przypadku wydania postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu sprawie, po złożeniu zażalenia na takie postanowienie – do Trybunału w składzie trzech sędziów.

Sędziów do składów orzekających, w tym przewodniczącego i sprawozdawcę, wyznacza Prezes TK. W art. 45 ustawy przyjęto uregulowanie podstawowych, zobiektywizowanych kryteriów doboru składów według alfabetycznej listy sędziów, przy uwzględnieniu rodzajów spraw (skargi konstytucyjne, wnioski, pytania prawne), ich liczby oraz kolejności wpływu do Trybunału. W szczególnie uzasadnionych przypadkach (przedmiot sprawy, względy możliwości czasowych zorganizowania pierwszej narady – kierunkowej oceny sposobu rozstrzygnięcia) Prezes TK będzie miał możliwość odstąpienia od tych kryteriów. Prezes będzie mógł także wyznaczać termin pierwszej narady składu orzekającego.

Fundamentalnymi dla realizacji kompetencji Trybunału zasadami ogólnymi są:

- wyrażone w art. 49: zasada **skargowości**, zgodnie z którą wszczęcie postępowania przed Trybunałem może nastąpić tylko z inicjatywy uprawnionego podmiotu, oraz zasada **dyspozycyjności**, zgodnie z którą uprawniony podmiot może, w określonym czasie, wycofać z Trybunału sprawę, której rozpoznanie zainicjował; ze względu na większą możliwość decydowania przez TK, czy sprawa zostanie rozpoznana na rozprawie, czy na posiedzeniu niejawnym – wycofanie spraw z Trybunału może nastąpić w ściśle określonych terminach, przed planowanym rozpoznaniem (art. 49 ust. 2 i 3),

- zasada **związania Trybunału zakresem zaskarżenia** sformułowanym we wniosku, skardze konstytucyjnej lub pytaniu prawnym (art. 50), która w obowiązującej ustawie o TK nie była zdefiniowana,
- zasada **pisemności** (art. 54) umożliwiająca elastyczność doboru trybu rozpoznawania sprawy, tj. na rozprawie albo na posiedzeniu niejawnym.

W art. 56 zawierającym **katalog uczestników postępowania** przed Trybunałem ustawa czyni takim uczestnikiem Radę Ministrów oraz poszerza zakres udziału w postępowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich, niezależnie od konstytucyjnie określonego prawa do występowania z wnioskami do Trybunału. Dotychczasowe przepisy ograniczały możliwość zgłoszenia udziału RPO tylko do przypadku skargi konstytucyjnej.

W art. 69–71 ustawa wprowadza nowe rozwiązanie, polegające na tym, iż wnioski złożone do Trybunału przez grupy posłów lub senatorów będą podlegały, mimo zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, dalszemu rozpatrzeniu, a nie – jak to ma miejsce w obecnej praktyce orzeczniczej – rygorowi dyskontynuacji. Ustawa przewiduje zawieszenie z mocy prawa postępowania w tych sprawach po zakończeniu kadencji izb parlamentarnych na okres 6 miesięcy i możliwość jego podjęcia w tym czasie, gdy grupa posłów lub senatorów kolejnej kadencji poprze wniosek. Jednocześnie ustawa przewiduje, że sprawy z wniosku grup posłów lub senatorów, w których Trybunał wyznaczył już termin rozprawy przypadający po zakończeniu kadencji Sejmu i Senatu lub gdy powiadomił wnioskodawcę o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym, nie będą umarzane i podlegają rozpatrzeniu w ustalonym terminie i trybie, także bez udziału (jeżeli nie będą już posłami) przedstawicieli wnioskodawców.

Jedną z najistotniejszych zmian wprowadzanych opiniowaną ustawą dotyczy **trybu rozpoznawania spraw** w Trybunale, o którym mowa w art. 81 i art. 93. Ustawa umożliwia Trybunałowi decydowanie, czy sprawa zostanie rozpoznana na rozprawie czy też na posiedzeniu niejawnym. Wskazuje się, iż możliwość takiej dywersyfikacji jest właściwa w postępowaniu przed wieloma innymi europejskimi sądami konstytucyjnymi, a także międzynarodowymi trybunałami, jak ETPC lub TSUE. Przyczynia się ona do zwiększenia tempa i sprawności orzekania. Niezależnie od przyjętego trybu rozpoznawania orzeczenie Trybunału musi być wydane w określonym czasie i publicznie ogłoszone (art. 102).

Zgodnie z przepisami art. 102 pisemne uzasadnienie orzeczenia TK ma być dostępne już w dniu ogłoszenia jego sentencji. W myśl obecnie obowiązujących przepisów Trybunał sporządza pisemne uzasadnienie w ciągu miesiąca od ogłoszenia orzeczenia.

Ważną zmianą jest swego rodzaju doprecyzowanie czy też wprowadzenie kwalifikowanej postaci jednej z przesłanek umorzenia postępowania przez Trybunał, tj. sytuacji, w której wydanie orzeczenia jest zbędne. W myśl art. 104 ust. 1 pkt 3 opiniowanej ustawy Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne, w szczególności gdy w rozpoznawanej sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia Trybunału. Jak wskazuje uzasadnienie projektu „W świetle dotychczasowej działalności Trybunału i dorobku jego doktryny oraz znacznego zróżnicowania przedmiotu kontroli, a także zakresu i stopnia konkretyzacji wzorców kontroli w sprawach przed Trybunałem, pożądanym i uzasadnionym wydaje się przyznanie Trybunałowi kompetencji do oceny wagi oraz znaczenia zagadnienia prawnego będącego przedmiotem kontroli i odmowy merytorycznego rozpoznania spraw o żadnym lub marginalnym znaczeniu konstytucyjnym (spraw bagatelnych).”.

W myśl art. 111 nowej ustawy o TK pytanie sądu prowadzącego ewidencję partii politycznych w sprawie zgodności z Konstytucją statutu partii politycznej, w zakresie celów partii i zasad działania partii określonych w statucie, Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianych dla pytania prawnego. W uzasadnieniu projektu ustawy podkreślono różnice między tym postępowaniem, a postępowaniem w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych, wszczynanym przez podmioty wskazane w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. Jak wskazuje uzasadnienie postępowanie z art. 111 „jest ściśle powiązane z przedmiotem postępowania toczącego się przed sądem pytającym, tj. Sądem Okręgowym w Warszawie, dalej także: „SO”. Ponieważ Sąd ma ustalić czy przedłożony mu statut jest zgodny z prawem, a w zakresie zgodności przepisów statutu wyrażających cele partii z Konstytucją nie może tego zrobić samodzielnie, zwraca się więc do Trybunału. Trybunał kontroluje konstytucyjność przepisów statutu, ale tylko w zakresie wyznaczonym przez art. 188 pkt 4 Konstytucji. W ten sposób projekt rozwiązuje dwa istniejące obecnie problemy. Po pierwsze - usuwa ewentualny zarzut naruszenia art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji, polegający na tym, że postępowanie z art. 188 pkt 4 inicjuje podmiot nie wymieniony w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. SO nie inicjuje bowiem kontroli

konstytucyjności celów lub działania partii z Konstytucją, lecz postępowanie w sprawie zbadania zgodności statutu z Konstytucją. Ustawodawca przyznaje wprawdzie SO uprawnienie nieprzewidziane w Konstytucji, ale jest to dopuszczalne, gdyż nie rozszerza enumeratywnego wyliczenia z art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. Po drugie – nie następuje pozbawienie SO możliwości wystąpienia do Trybunału z pytaniem prawnym. Pozbawienie SO takiej możliwości (np. skreślenie art. 14 i art. 21 ustawy o partiach politycznych, w ich obecnym brzmieniu, ze względu na niezgodność z art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji) zmuszałoby Sąd, nawet przekonany, że wyrażone w statucie partii cele są niezgodne z Konstytucją, do wpisania partii do ewidencji. Wykreślenie partii z ewidencji byłoby możliwe dopiero po złożeniu wniosku do Trybunału przez podmiot wskazany w art. 191 ust. 1 pkt 1 i wydaniu przez Trybunał orzeczenia w trybie kontroli następcej.”.

Przepisy rozdziału 10 ustawy zawierają kompletną, w przeciwieństwie do dotychczasowej niepełnej, regulację postępowania przed Trybunałem służącego realizacji kompetencji stwierdzania przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, określonej w art. 131 ust. 1 Konstytucji.

Istotną nowością jest także uregulowanie pozycji **służby prawnej** Trybunału – zatrudnionej w Biurze TK wyodrębnionej grupy prawników, wykonujących zadania na stanowiskach związanych bezpośrednio z obsługą działalności orzeczniczej Trybunału i pracą sędziów, w tym jako asystenci i współpracownicy sędziów do spraw orzecznictwa (art. 124 i 125). Osoba zatrudniona na takim stanowisku będzie mogła ubiegać się, na zasadach i w trybie określonych w przepisach odrębnych, o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych, o powołanie na stanowisko asesora komorniczego, o zatrudnienie na stanowisku radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa oraz o przystąpienie do egzaminu adwokackiego, radcowskiego lub notarialnego. Po przepracowaniu 5 lat będzie mogła przystąpić do egzaminu sędziowskiego.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Opiniowana ustawa została uchwalona na 93. posiedzeniu Sejmu w dniu 27 maja 2015 r. Projekt ustawy został przedłożony Sejmowi 10 lipca 2013 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej (druk sejmowy nr 1590). Pierwsze czytanie projektu odbyło się 29 sierpnia 2013 r. na posiedzeniu Sejmu. Projekt skierowano do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Ustawodawczej, które powołały podkomisję. 12 maja 2015 r.

komisje przedstawiły sprawozdanie (druk sejmowy nr 3397) zawierające istotnie zmodyfikowany projekt ustawy i 41 wniosków mniejszości. Najistotniejsze zmiany wprowadzone przez komisje polegały na:

- określeniu górnej granicy wieku osoby, która może być wybrana sędzią TK (67 lat),
- rezygnacji z wymogu 4-letniej karencji liczonej od wygaśnięcia mandatu odnośnie do możliwości kandydowania na sędziego TK osoby sprawującej mandat posła, senatora lub posła do Parlamentu Europejskiego,
- usunięciu rozwiązania polegającego na desygnowaniu osób – potencjalnych kandydatów na stanowisko sędziego TK – przez grupy co najmniej 15 posłów, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajową Radę Sądownictwa i Krajową Radę Prokuratury, ogólnokrajowe organy samorządów zawodowych: adwokatów, radców prawnych oraz notariuszy, rady wydziałów prawa uczelni posiadających uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych, Instytut Nauk Prawnych i Komitet Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz Komisję Prawniczej Polskiej Akademii Umiejętności (zgodnie z pierwotnym projektem spośród tych osób, stanowiących szeroką reprezentację środowisk prawniczych, mogliby być zgłaszani Sejmowi kandydaci na stanowisko sędziego TK przez grupy 50 posłów lub Prezydium Sejmu),
- ustanowieniu zasady, w myśl której uczestnikiem postępowania przed TK jest Rada Ministrów,
- ograniczeniu uczestnictwa w postępowaniu przed TK Prokuratora Generalnego do przypadków, w których zgłosił on udział w postępowaniu,
- dodaniu przepisu wskazującego, iż orzekając o treści aktu normatywnego lub jego części, TK może rozstrzygnąć o określonym rozumieniu aktu normatywnego lub jego części (tzw. wyrok interpretacyjny) lub zakresie treści normatywnej wyrażonej w akcie normatywnym lub jego części (tzw. wyrok zakresowy),
- dodaniu przepisu przejściowego dotyczącego wyboru nowych sędziów TK, w miejsce tych, których kadencja upływa w roku 2015 (zgodnie z tym przepisem wniosek w sprawie zgłoszenia kandydata na sędziego TK będzie się składać Marszałkowi Sejmu w ciągu 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy, a nie na 3 miesiące przed upływem kadencji dotychczasowego sędziego).

W trakcie drugiego czytania na posiedzeniu Sejmu w dniu 26 maja 2015 r. zgłoszono 52 poprawki (zawarte w druku sejmowym nr 3397-A). Sejm przyjął poprawki i wnioski mniejszości zmierzające do:

- kadencyjności stanowiska Prezesa i Wiceprezesa TK,
- odejścia od zasady rozpatrywania przez TK w pełnym składzie spraw zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem i umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją,
- przywrócenia dotychczasowych zasad uczestnictwa w postępowaniu przed TK Prokuratora Generalnego,
- wprowadzenia zasady jawności akt sprawy toczącej się przed TK oraz związanych z nią ekspertyz i opinii,
- odejścia od zasady obowiązkowej obecności na rozprawie przedstawiciela sądu pytającego,
- skreślenia przepisu dotyczącego tzw. wyroków interpretacyjnych i zakresowych.

W trakcie prac sejmowych zasięgnięto opinii następujących konstytucjonalistów: prof. dr. hab. Bogusława Banaszaka, prof. dr. hab. Marka Chmaja, dr. hab. Dariusza Dudka, dr. hab. Marcina Wiącka, dr. hab. Andrzej Herbata i dr. Marzeny Laskowskiej oraz dr. Piotra Czarnego. Przygotowali oni 6 opinii dotyczących całości projektu, a dwóch autorów dodatkowe opinie zawierające odpowiedź na pytania: czy do katalogu spraw, w których TK orzeka w pełnym składzie, należałoby dodać: 1) orzekanie w sprawie zgodności aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej z Konstytucją, 2) orzekanie o zasadach konstytucyjnych. Wszystkie opinie są dostępne na sejmowej stronie internetowej.

III. Uwagi szczegółowe

1. Sposób wprowadzenia kadencyjności stanowiska Prezesa i Wiceprezesa TK budzi dwa zastrzeżenia. Po pierwsze sformułowanie art. 12 ust. 1, zgodnie z którym „Prezesa Trybunału powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na czteroletnią kadencję”, wymaga doprecyzowania, iż czteroletnia kadencja nie może jednak trwać dłużej niż dziewięcioletnia kadencja sędziego Trybunału. Po drugie konieczne jest uregulowanie w przepisach przejściowych ustawy kwestii kadencji obecnego Prezesa i Wiceprezesa TK, którzy zostali

powołani przez Prezydenta Rzeczypospolitej w grudniu 2010 r., a ich dziewięcioletnia kadencja kończy się odpowiednio 19 grudnia 2016 r. i 26 czerwca 2017 r.

Propozycje poprawek:

1) w art. 12 w ust. 1 po wyrazach „czteroletnią kadencję” dodaje się wyrazy „, nie dłuższą niż kadencja sędziego Trybunału,”;

2) dodaje się art. 133a w brzmieniu:

„Art. 133a. Kadencja Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, pełniących swoje obowiązki w dniu wejścia w życie ustawy, rozpoczyna się z tym dniem.”;

albo

„Art. 133a. Kadencja Prezesa i Wiceprezesa Trybunału, pełniących swoje obowiązki w dniu wejścia w życie ustawy, upływa po roku od tego dnia.”;

2. Art. 19 ust. 3 ustawy określa krótszy termin na złożenie wniosku obejmującego zgłoszenie kandydata na stanowisko sędziego Trybunału w przypadku wygaśnięcia mandatu jednego z dotychczasowych sędziów przed upływem jego kadencji. Przepis ten nie wskazuje, od jakiej daty wyznaczony termin 21 dni powinien być liczony. W praktyce może więc okazać się to problematyczne, gdyż wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału musi zostać następnie stwierdzone w drodze stosownego postanowienia lub uchwały (art. 36 ust. 2 ustawy), a art. 36 ust. 3 ustawy wymaga dodatkowo, aby ów akt stwierdzający wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału został przekazany Marszałkowi Sejmu. Można w tej sytuacji postawić tezę, że data zaistnienia okoliczności przesądzającej o wygaśnięciu mandatu sędziego Trybunału (choćby z powodu jego śmierci – art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy) nie będzie zawsze tożsama z datą dokonania czynności wymaganych przez art. 36 ust. 2 i 3 ustawy. Istotne w tym kontekście jest też to, że sygnalizowany problem nie będzie mógł zostać rozstrzygnięty na podstawie Regulaminu Sejmu, jako że zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 19 ust. 5 ustawy mają w nim zostać uregulowane jedynie „szczegółowe wymogi dotyczące wniosku” oraz „tryb postępowania z wnioskiem”.

W zależności wobec tego od dokonanego wyboru, w art. 19 ust. 3 ustawy powinno znaleźć się nawiązanie albo do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu, albo też do przekazania postanowienia lub uchwały podjętej w tym przedmiocie Marszałkowi Sejmu. Warto jednak wspomnieć, że obecnie tę kwestię normuje Regulamin Sejmu, który w art. 30 ust. 3 pkt 2

stanowi, że wnioski składa się Marszałkowi Sejmu w terminie „21 dni od dnia odwołania lub stwierdzenia wygaśnięcia mandatu”.

Propozycja poprawki:

w art. 19 w ust. 3 po wyrazach „21 dni” dodaje się wyrazy „od dnia stwierdzenia wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału”;

3. Zgodnie z art. 56 pkt 11 ustawy, uczestnikiem postępowania przed Trybunałem może być również Rzecznik Praw Dziecka, o ile zgłosi udział „w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich lub w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej praw dziecka”. Przytoczone sformułowanie wywołuje zastrzeżenia, albowiem może sugerować, że Rzecznik Praw Dziecka jest legitymowany do przystąpienia do każdego postępowania zainicjowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich, niezależnie od tego, czy wiąże się ono z ochroną praw dziecka. Trzeba jednak pamiętać, że zadaniem powierzonym Rzecznikowi Praw Dziecka jest stanie na straży „praw dziecka określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencji o prawach dziecka i innych przepisach prawa” (art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka) i to właśnie temu zadaniu powinny być podporządkowane wszelkie kompetencje Rzecznika.

Notabene art. 27 pkt 9 obowiązującej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym przewiduje, że Rzecznik Praw Dziecka jest uczestnikiem postępowania przed Trybunałem, jeżeli „zgłosił udział w postępowaniu wszczętym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich lub w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka”.

W konsekwencji zasadne jest dokonanie korekty brzmienia art. 56 pkt 11 ustawy.

Propozycja poprawki:

w art. 56 w pkt 11 wyraz „dotyczącej” zastępuje się wyrazem „, dotyczących”;

4. W myśl art. 56 pkt 12 ustawy, jednym z uczestników postępowania przed Trybunałem jest Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa. Jednocześnie w powołanym przepisie zastrzeżono, że status taki Prokuratoria uzyskuje tylko wtedy, gdy „Rada Ministrów wyznaczyła ten organ do reprezentowania Rady Ministrów lub ministra (...) w sprawach aktów normatywnych dotyczących Skarbu Państwa”. To postanowienie odpowiada regulacji zamieszczonej w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu

Państwa, która jednak nie precyzuje spraw, w których Prokuratoria może zostać wyznaczona do udziału w postępowaniu.

Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa nie posiada zdolności do występowania samodzielnie przed organami władzy sądowniczej, czyli sądami i trybunałami (tak zresztą krajowymi, jak i międzynarodowymi). Zadanie to Prokuratoria wykonuje bowiem wyłącznie jako przedstawiciel Skarbu Państwa (względnie przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej – por. art. 4 ust. 1 pkt 3 powołanej wyżej ustawy o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa). Powierzenie Prokuratorii zadania reprezentowania Rady Ministrów tudzież ministra w postępowaniu przed Trybunałem jest zatem udzieleniem jej *sui generis* pełnomocnictwa, zaś pełnomocnicy czy też przedstawiciele pozostałych uczestników postępowania – przez sam fakt ich ustanowienia lub wyznaczenia – nie uzyskują samodzielnej pozycji w postępowaniu przed Trybunałem (zob. art. 57 ustawy). Nie ma przy tym żadnych przesłanek przemawiających za koniecznością odmiennego potraktowania w tym zakresie Prokuratorii. Przykładowo: nie budzi wątpliwości, że w razie skorzystania przez Radę Ministrów z kompetencji, o której mowa w art. 4 ust. 3 ustawy o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, doręczenia, wezwania oraz zawiadomienia (art. 86, art. 87 ust. 1 i 4 ustawy) powinny być kierowane już bezpośrednio na adres siedziby Prokuratorii, a nie do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów bądź danego ministerstwa.

Z uwagi na nieco inną formułę art. 4 ust. 3 ustawy o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa („Rada Ministrów może wyznaczyć Prokuratorię Generalną do reprezentowania Rady Ministrów lub ministrów w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.”) można rozważyć także zmianę brzmienia tego przepisu przez nadanie mu treści zbieżnej z postanowieniem art. 56 pkt 12.

Propozycje poprawek:

1) w art. 56 *skreśla się pkt 12;*

2) w art. 133:

a) w poleceniu nowelizacyjnym po wyrazach „(Dz. U. z 2013 r. poz. 1150 i 1247)” *dodaje się wyrazy „wprowadza się następujące zmiany:”, pozostałą treść oznacza się jako pkt 2, a dotychczasowe pkt 1 i 2 oznacza się jako lit. a i b,*

b) *dodaje się pkt 1 w brzmieniu:*

„1) w art. 4 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Rada Ministrów może wyznaczyć Prokuratorię Generalną do reprezentowania Rady Ministrów lub ministra w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach aktów normatywnych dotyczących Skarbu Państwa.”;”;

5. Wedle postanowienia art. 57 ust. 6 ustawy, przedstawicielom Sejmu, Marszałka Sejmu i grupy posłów (art. 57 ust. 4) oraz Senatu, Marszałka Senatu i grupy senatorów (art. 57 ust. 5) może towarzyszyć w czasie rozprawy „nie więcej niż dwóch pracowników Kancelarii Sejmu RP”. Omawiana regulacja nie uwzględnia jednak tego, że jednostką organizacyjną powołaną do obsługi Senatu, w tym przygotowywania opracowań i materiałów wspomagających działalność Senatu i jego organów (zob. art. 98 pkt 2 Regulaminu Senatu), a także do udzielania pomocy senatorom w wykonywaniu mandatu senatorskiego (art. 97 Regulaminu Senatu), jest Kancelaria Senatu. Wydaje się zatem, że to właśnie pracownicy Kancelarii Senatu – również z racji łatwiejszego kontaktu i tym samym możliwości zapewnienia odpowiedniego wsparcia – powinni być dopuszczeni do udziału w rozprawach przed Trybunałem w charakterze osób towarzyszących senatorom.

Propozycja poprawki:

w art. 57 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Przedstawicielom podmiotów, o których mowa w ust. 4 i 5, może towarzyszyć w czasie rozprawy nie więcej niż dwóch pracowników odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.”;

6. Rozwiązanie z art. 66 ust. 4 ustawy, które wiąże wznowienie biegu terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej z doręczeniem skarżącemu prawomocnego postanowienia sądu nie jest trafne, gdyż zapadłe na posiedzeniu niejawnym postanowienie sądu I instancji, na mocy którego skarżącemu odmówiono ustanowienia pełnomocnika z urzędu, musi być wprowadzie doręczone skarżącemu jako wnioskodawcy (art. 357 § 2 w zw. z art. 123 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego), ale jest to wciąż postanowienie nieprawomocne i dopiero z chwilą upływu terminu do wniesienia zażalenia uzyskuje ono walor prawomocności. W takim wypadku jednak (gdy odmowa ustanowienia pełnomocnika nie została skutecznie zaskarżona w terminie tygodniowym określonym w art. 394 § 2 k.p.c.), ponowne doręczenie – tym razem już prawomocnego postanowienia – nie następuje.

Innymi słowy, wznowienie biegu terminu, o którym mowa w art. 66 ust. 4 ustawy, będzie możliwe jedynie wówczas, gdy osoba zainteresowana ustanowieniem adwokata lub radcy prawnego z urzędu, wniesie zażalenie na niekorzystne dla siebie rozstrzygnięcie wydane w I instancji. Tylko wtedy bowiem – zgodnie z dyspozycją art. 357 § 2 w związku z art. 397 § 1 k.p.c. – doręczone zostanie jej postanowienie prawomocne, tzn. niepodlegające dalszemu zaskarżeniu (art. 363 § 1 k.p.c.).

Propozycja poprawki:

w art. 66 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 3, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi. Wznowienie biegu tego terminu następuje pierwszego dnia po dniu:

- 1) doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go pełnomocnikiem skarżącego;*
- 2) uprawomocnienia się postanowienia sądu o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego;*
- 3) doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.”;*

7. Zasady techniki prawodawczej stanowią, że w przypadku gdy od któregoś z elementów przepisu merytorycznego przewiduje się wyjątki, przepis formułujący wyjątek zamieszcza się bezpośrednio po tym przepisie (§ 23 ust. 3). Właśnie z taką sytuacją mamy do czynienia w art. 68 ust. 3 i 4, art. 70 ust. 1 i 2 oraz art. 73 opinowanej ustawy. Mając na uwadze, że wzajemna relacja przepisów zawartych w tych artykułach nie budzi wątpliwości, oraz, że nie należy, co do zasady, formułować „zastrzeżeń” w obrębie jednego artykułu (uzgodnione w 2011 r. rekomendacje dla legislatorów rządowych, sejmowych i senackich), proponuje się przyjęcie niżej sformułowanych poprawek.

- 1) w art. 68 w ust. 3 skreśla się wyrazy „, z zastrzeżeniem ust. 4”;*
- 2) w art. 70 w ust. 1 skreśla się wyrazy „, z zastrzeżeniem ust. 2”;*
- 3) w art. 73 w ust. 1 skreśla się wyrazy „, z zastrzeżeniem ust. 2”;*

8. Nowością w ustawie normującej postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym ma być odstępianie od dotychczas stosowanej zasady dyskontynuacji postępowań w sprawach wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów lub senatorów. Nie negując celowości

takiego rozwiązania, trzeba zwrócić uwagę na swoistą sprzeczność postanowień art. 69 i art. 70 ust. 1 ustawy. Pierwszy z tych przepisów mówi wprost, iż „zakończenie kadencji Sejmu i Senatu nie wstrzymuje postępowania w Trybunale”. Drugi natomiast stanowi, iż postępowanie w sprawach, o których mowa w art. 69, ulega zawieszeniu (a więc de facto wstrzymaniu) na 6 miesięcy, z wyjątkiem sytuacji przewidzianej w art. 70 ust. 2.

Zważywszy na to, że art. 70 ustawy i następujący po nim przepis art. 71 wyczerpująco regulują kwestię dalszych losów wniosku grupy posłów lub senatorów w przypadku zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, przepis art. 69 ustawy można uznać w istocie rzeczy za zbędny i poprzestać na dookreśleniu czynności podejmowanych przez – z jednej strony – Prezesa Trybunału i sam Trybunał (art. 70 ust. 1, art. 71), z drugiej zaś – posłów bądź też senatorów kolejnej kadencji, jeżeli tylko ich wolą jest podtrzymanie wcześniej zgłoszonego żądania kontroli konstytucyjności norm prawnych (art. 71 ust. 1).

Propozycje poprawek:

1) *skreśla się art. 69;*

2) *w art. 70:*

a) *w ust. 1 wyrazy „, o których mowa w art. 69” zastępuje się wyrazami „wszczętych na podstawie wniosku grupy posłów lub senatorów”,*

b) *w ust. 3 wyrazy „art. 69” zastępuje się wyrazami „ust. 1”;*

9. Stosownie do art. 75 ust. 1 ustawy Prezes Trybunału lub upoważniony przez niego pracownik Biura Trybunału zwraca pismo nadawcy albo wzywa do jego uzupełnienia pod rygorem zwrócenia pisma, jeżeli ze względu na treść lub formę pisma wniesionego do Trybunału nie można stwierdzić, czy jest ono pismem procesowym. Z kolei ust. 2 tego samego artykułu stanowi, że pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

Na tym tle powstaje pytanie: w jakim terminie podmiot wnoszący pismo musi je uzupełnić, aby został mu nadany dalszy bieg (w art. 75 ust. 1 ustawy termin na dokonanie czynności naprawczej nie został przecież wyraźnie wskazany)? Czy należy w związku z tym przyjąć, że ustawodawca chciał w tym miejscu wprowadzić nie termin ustawowy, jak to zrobił w art. 76 ust. 2 i art. 77 ust. 2 ustawy, lecz termin sądowy, którego zakreślenie pozostawione jest uznaniu Prezesa Trybunału lub upoważnionego przez niego pracownika Biura Trybunału? Takie wnioskowanie byłoby trudne do zaakceptowania. Mianowicie: nie

wolno zapominać, że w rachubę wchodzi tu nie tylko wewnętrzna spójność systemu prawa i samej ustawy rozumiana jako zachowanie symetrii przy konstruowaniu analogicznych instytucji, ale – co ważniejsze – możliwość skutecznego skorzystania przez określone podmioty z przyznanych im Konstytucją praw lub kompetencji. Stąd też wskazane jest doprecyzowanie, że wezwaniu do poprawienia lub uzupełnienia pisma (art. 75 ust. 2 rozróżnia te czynności) adresat winien uczynić zadość w terminie np. 7 dni od dnia jego doręczenia.

Propozycja poprawki:

w art. 75 w ust. 1 wyrazy „zwraca nadawcy pismo albo wzywa do jego uzupełnienia pod rygorem zwrotu pisma” zastępuje się wyrazami „wydaje zarządzenie o zwrocie pisma albo zarządzenie, w którym wzywa do jego poprawienia lub uzupełnienia w terminie 7 dni od doręczenia tego zarządzenia”;

10. Art. 82 ust. 3 ustawy przewiduje, że Rzecznik Praw Obywatelskich – w terminie 30 dni od doręczenia zawiadomienia o przekazaniu wniosku, pytania prawnego lub skargi do rozpoznania przez skład orzekający – może zgłosić udział w postępowaniu. Jednocześnie przepis ten wyraźnie wyłącza możliwość uzyskania przez Rzecznika statusu uczestnika postępowania w sprawach, o których mowa w art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a, tj. w sprawach „stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej”.

W trakcie trzeciego czytania projektu ustawy w Sejmie przyjęta została poprawka do art. 44 ust. 1 polegająca na skreśleniu w tej jednostce redakcyjnej lit. a, w której wskazane były sprawy „zgodności ustaw przed ich podpisaniem i umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją z Konstytucją”. Tym samym dotychczasowa treść lit. b zyskała nowe oznaczenie jako lit. a. Tej korekcie nie towarzyszyła jednak żadna zmiana, jeżeli chodzi o odesłanie zawarte w art. 82 ust. 3. Powstaje więc pytanie o zasadność jego utrzymania w pierwotnym kształcie i to nie tylko dlatego, że obecnie nie odpowiada ono intencjom wyrażonym w uzasadnieniu projektu ustawy (str. 12).

Otóż, warto po pierwsze podkreślić, że z innych przepisów ustawy wyraźnie wynika, iż Rzecznik Praw Obywatelskich nie należy do grona uczestników postępowania w sprawach wymienionych w art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy, w aktualnym brzmieniu tego przepisu

(art. 56 pkt 15 w związku z art. 117 ust. 3). Takiej możliwości sprzeciwia się także ogólne określenie zadań Rzecznika (art. 208 Konstytucji oraz art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich), które sytuuje go w roli organu ochrony praw i wolności człowieka i obywatela, a nie organu stojącego na straży praworządności czy też konstytucyjnego ustroju państwa. W tym świetle omawiane odesłanie jawi się zatem jako zbędne.

Po drugie, posłużenie się przez ustawodawcę liczbą mnogą („z wyjątkiem wniosków w sprawach”) sugeruje, że odesłanie do art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a jest nieadekwatne, albowiem w tym przepisie mowa jest wyłącznie o sprawie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (wcześniej były to sprawy zgodności ustaw przed ich podpisaniem oraz zgodności umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją z Konstytucją). Również to przemawia więc za usunięciem z art. 82 ust. 3 zdanie pierwsze fragmentu: „, z wyjątkiem wniosków w sprawach, o których mowa w art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a”.

Inną kwestią jest, czy w ustawie powinno znaleźć się wyłączenie co do możliwości zgłoszenia przez Rzecznika Praw Obywatelskich udziału w postępowaniu zainicjowanym w trybie tzw. kontroli prewencyjnej, tak jak to wywodził projektodawca w uzasadnieniu. Udzielenie odpowiedzi w tym zakresie nie jest na pewno zdeterminowane argumentami rangi konstytucyjnej. To raczej samemu ustawodawcy pozostawiona jest decyzja w tej sprawie (art. 197 Konstytucji). Aczkolwiek można przywołać racje przemawiające za przyznaniem Rzecznikowi możliwie szerokiej kompetencji, tzn. nie definiowanej według tego, kto i kiedy wszczyna postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, lecz z uwzględnieniem potrzeby zajęcia przez Rzecznika stanowiska w sprawie, w której w rachubę wchodzi „ochrona wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz innych aktach normatywnych”.

Gdyby Senat chciał utrzymać rozwiązanie zawarte w projekcie, to należy jeszcze podkreślić, że bardziej właściwym miejscem na wskazanie zakresu spraw, w których Rzecznik Praw Obywatelskich może zgłosić udział w postępowaniu przed TK, jest art. 56, wskazujący uczestników postępowania. Zasadna jest także korekta nowelizowanego art. 16 ust. 2 pkt 3 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Propozycje poprawek w zależności od wybranego wariantu rozwiązania:

w art. 82 w ust. 3 w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „, z wyjątkiem wniosków

w sprawach, o których mowa w art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a”;

albo

1) w art. 56 pkt 10 otrzymuje brzmienie:

„10) Rzecznik Praw Obywatelskich, jeżeli zgłosił udział w postępowaniu, z wyjątkiem spraw zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem i umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją;”;

2) w art. 82 w ust. 3 w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „, z wyjątkiem wniosków w sprawach, o których mowa w art. 44 ust. 1 pkt 1 lit. a”;

3) w art. 130, pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) zgłosić udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym i brać udział w tym postępowaniu, z wyjątkiem postępowań w sprawach zgodności z Konstytucją ustaw przed ich podpisaniem i umów międzynarodowych przed ich ratyfikacją;”;

11. Art. 102 ust. 1 stanowi, że orzeczenia, o których mowa w art. 3 ust. 1–6, Trybunał ogłasza publicznie. Przepisowi temu można postawić dwa zarzuty natury redakcyjnej.

Po pierwsze, w kolejnych ustępach art. 3 wymienione zostały nie tyle orzeczenia, co sprawy, które mogą zostać poddane kognicji Trybunału. Po drugie, powołany art. 3 składa się z sześciu ustępów, a zatem dla ustalenia zakresu odesłania wystarczające byłoby tu wskazanie jedynie podstawowej jednostki redakcyjnej.

Ponieważ jednak zastąpienie wyrazów „Orzeczenia, o których mowa w art. 3 ust. 1–6” wyrazami „Orzeczenia wydane w sprawach, o których mowa w art. 3” mogłoby wywołać wątpliwości, czy rygory publicznego ogłoszenia (art. 102 ust. 2–5) stosują się także do tzw. orzeczeń incydentalnych, np. postanowień tymczasowych przewidzianych w art. 68 ust. 1 czy postanowienia o tymczasowym uregulowaniu kwestii spornych (art. 115 ust. 2), zasadne staje się odesłanie do art. 95 i art. 96 pkt 1.

Propozycja poprawki:

w art. 102 w ust. 1 wyrazy „art. 3 ust. 1–6” zastępuje się wyrazami „art. 95 i art. 96 pkt 1”;

12. W art. 131 w pkt 1 w lit. a (ust. 1) i w pkt 2 (art. 21 ust. 1) Sejm posłużył się sformułowaniem „z pytaniem o zbadanie zgodności ... z Konstytucją”, podczas gdy na gruncie art. 111 ustawy funkcjonuje zwrot „[p]ytanie sądu ... w sprawie zgodności z Konstytucją”. To pierwsze wyrażenie wydaje się być przy tym mniej fortunate.

W związku z tym można rozważyć poprawienie brzmienia zmienianych przepisów ustawy o partiach politycznych.

Propozycja poprawki:

w art. 131:

a) w pkt 1 w lit. a, w ust. 1,

b) w pkt 2, w art. 21 w ust. 1

– wyrazy „o zbadanie” zastępuje się wyrazami „w sprawie”.

Dyrektor Biura Legislacyjnego

Roman Kapeliński

Ekspert ds. legislacji

Katarzyna Konieczko